

Teatrilummust luues

Estonia lavalaudadelisäravad ooperi- ja balletiartistid, kuid etenduste edu nimel annavad oma panuse paljud teisedki. Suur osa lavandagiast sünnib hoopis osavate näppudega õmblejate, kübara- ja kingameistrite kätega. Saladusloori kergitamiseks uhkete kostüümide sünniloolt kontus Sade tantsijate-lauljate ühe olulise taustajõuga - Estonia teatri kostüümiala juhataja Marja-Liisa Pihlakuga.

Kohtumist alustame kostüümilaos, kus suhteliselt väikeses ruumis ja kitsastes oludes on lihtsad stanged mattunud uhkete kostüümide alla. Siit leiab kulda-karda, siidi ja sametit, pärleid ja litreid, sulgija sädelust. Ja muidugi on siin Marja-Liisa juhtimisel valminud värskema töö, Mozarti ooperi "Võlflööt" kostüümid.

50 MEETRIT KANGAST JA PALJU SULGI

"Võlflöödi" suurimaks väljakutseks peab Marja-Liisa Papageno sinikuldset ja ohtrate sulgedega kaetud lavakostüümi. Kui palju sulgi sellesse pandi, kes seda täpselt teab! Küll aga teab Marja-Liisa une pealt öelda, et iga koorilaulja sinise kostüümi sisse mahtus 50 meetrit kangast. Ja seda kangameestrite massiivi on suisa käega katsudes tunda - kostüüm on nii raske, et ausalt öeldes ei kujuta ma ettegi, mis tunne võiks olla sellises pikalt laval seista või liikuda ning samal ajal häälel kõlada lasta. Kui mõne esietenduse puhul on Marja-Liisa laval toimuvat jälginud lava kõrvalt, siis kogu "Võlflöödi" ilu ja etenduse võlu imetles ta saalist. "See on ikka eriline tunne, kui oma kuudepikkuse töö vilju laval näed," räägib ta. "Kui eesriie tõuseb ja lavastus päriselt publiku ees oma elu elama hakkab. Kui toimib kõik see, mida oma meeskonnaga kunstniku ja lavastaja nägemuse loomiseks teinud oled. Me ju valmistasime seda etendust ette poolteist aastat!" Marja-Liisa sõnul algab töö iga lavastusega juba mitu aastat enne esietendust. Otsustatakse ju kõigepealt, mida võtta mängukavva, siis valitakse lavastaja, kes omakorda valib kunstniku, ja umbes aasta enne esietendust koguneb tehniline nõukogu, kes hakkab arutama lavastuse tehnilisi üksikasju. "Mina kostüümiala juhatajana vastutan koos asetäitjatega selle eest, et kunstniku paberile kantud visioon parimal võimalikul moel lavale osatäitjate selga, jalga ja pähe jõuaks. Mõnikord on see väga keeruline, ja eriti keeruliseks muutis asja koroonaaeg."

Säde

282,283,284,285,286,;

Estonia teater
Teater

KAKS KORDA ROHKEM TÖÖD

Marja-Liisa näitab mulle “Võluflöödi” kunstniku Kimmo Viskari must-valgeidja väga stiilseid algseid jooniseid ning visandeid, milles minusuguse võhiku silm ei suuda üldse päris kostüüme näha. Neid, mis etenduses lauljatel seljas on. Marja-Liisa muigab ja tõdeb, et kohati ongi kunstnike algideedest väga keeruline aru saada. “Mõni kunstnik on väga detailitapne, tal on jooniste juures juba tehnilised kirjeldused ja materjalinäidised. Siis on võrdlemisi lihtne tema nägemust teostama hakata. Mõne kunstniku visanditest on aga raske sotti saada. Sellisel juhul algabki tihedam suhtlus kunstniku ja lavastajaga, mõnikord ka materjalidega katsetamine. Kimmo Viskari ei tahtnud “Võluflöödis“ traditsioonilisi asju ega tavamaterjale, vaid mängida vormiga. Algul me ei saanud üldse aru, mida ja kuidas teha, aga lõpptulemus on ju väga äge. Näiteks pakkus Kimmo ühe materjalina välja huvitava vildist laudlina, mille ta Soomest kohale saatis ja mida me oma töökojas värvisime. Öökuninganna uhke peakate ja osa kostüüme valmisid just sellest.” Kui tavaliselt on kunstnik lavastuse küpsemise viimases faasis kohal ja jälgib kostüümide sündi lähedalt, siis koroonaaeg muutis Marja-Liisa sõnul kõike. “Välismaal elavad kunstnikud ei saanud proovides osaleda,” räägib ta. “Kogu suhtlus käis Skype'i ja Whats Appi vahendusel, tegime päevas 15-20 kostüümiproovi, pildistasime asju üles. Kunstnik vaatas need üle ja andis märku, mida on vaja muuta. See kõik tähendas, et me töökoormus sisuliselt kahekordistus.” Arvata võib, et ooperikostüümidega on asi lihtsam, sest lauljad üldjuhul liiguvad vähe ja laulavad ühe koha peal. Marja-Liisa kummutab selle mõtte ja kirjeldab situatsiooni “Võluflöödi” ettevalmistusest: “Tegime Öökuninganna kostüümi jooniste järgi esialgu valmis, aga me ei teadnud, kui suuri väljakutseid lava osatäitjale esitab. Ta pidi lauldes tulema ülikõrgetel kotsadel kaldteed pidi alla, lisaks peakate, mille alt hästi ei näe. Meil oli kleidi alläär korralikult kaunistatud ja ära viimistletud ning siis otsustati, et kõrged kotsad asendatakse tennistega. Kleit tuli seetõttu kõvasti lühemaks teha ja kogu algne töö läks tühja. Mul oli õmblejatest nii kahju, et nad pidid oma imelise töö uuesti tegema, aga miskit polnud parata.”

BALLETILAVA POLE CATWALK'.

Balletis on kunstniku visiooni kohati veelgi keerulisem teostada. Marja-Liisa on justkui filter kunstniku ja tantsija vahel, kes peab kunstniku nägemuse ning tantsija vajadused omavahel kokku viima. Ta meenutab Teet Kase lavastatud balletti “Louis XIV - kuningas Päike”, mille kunstnikuks moedisainer Kristian Steinberg.

“Balletilava pole moelava. Näiteks Louis XIV-l on väga keeruline soolotants, uhke kuldne kostüüm seljas ja kiiver peas. Kõik peab olema hästi puhastatav ja venivast materjalist, et annaks hästi liikuma. Balletitantsija riietuses peab kõik olema fikseeritud ja kinnitatud, et käsi tantsides kuskile kinni ei jääks. Mõni materjal näitab alles laval, et ei sobi sinna üldse - poistel on külija küll püksid rebenenud.” Õnneks on need ebasobivad materjalid vist pigem proovide käigus selgunud, nii et õmblejad teevad lihtsalt kostüümid ümber, aga muidugi juhtub hoogsast tantsust riide rebenemist, sulgede pudenemist või kergemat sorti kärisemist pea igas etenduses. Selliste olukordade lahendamiseks on lava taga valmis omamoodi kiirreageerijate rühm. Just niimoodi nimetab Marja-Liisa riietajaid-kostümeerijaid, keda Estonias kokkuseitse. “Artistid saavad enamuse vajalikust riietusest ise selga, aga kiireks toimetamiseks on riietajatel oma süsteem. Nad seisavad keset koridori ja aitavad justkui konveierlindil naks-naks möödatuhisevaid artiste, et neil kostüümid korrektselt seljas ning kinnitatud oleks, ja peavad toime tulema igasugu ootamatustega. Näiteks esineja haigestumisel võib selguda, et tema asendaja on kasvult märksa suurem või väiksem. Siis peab kibekähku kostüümi kohendama, kuigi mõningatel juhtudel on eri asjade eri suurustes varud ka olemas.” Marja-Liisa jutust kumab suurt uhkust ja hoolivust oma kolleegide-käsitöömeistrite üle. Kohati jääb mulje, et tegu pole töökollektiivi, vaid pigem perega, kus kõik pingutavad parima tulemuse nimel, aitavad ja toetavad üksteist. “Üksi ei tee siin teatris mitte midagi ära, iga tegija on oluline ja väärtuslik,” kinnitab ta.

EMOTSIOONID JA RÕÕMUPISARAD

Marja-Liisa enda töö kostüümiala juhina on eeskätt administratiivne - suhtlus kunstnike ja lavastajatega, materjalide valimine, tellimine ning varumine, õmblejate ja teiste meistrite juhendamine. Aeg-ajalt õnnestub tal endalgi siiski rohkem loominguga tegeleda. Praegu on tal juba mõtteis ülejärgmisse aastasse kavandatav balletiõhtu, kus püüab koreograafi ideid ja soove paberile panna, et need siis hiljem tantsijate rõivaiks muuta. Sel kevadel esietendub Marina Kesleri lavastatud ballett “Loomade karneval”, mille kostüümide loomisse Marja-Liisa samuti panustab. “Meil tuleb aastas lavale umbes viis uut etendust, igas neist on keskmiselt sada kostüümi, seega teevad meie õmblejad iga kahe kuu tagant esietenduseks valmis suure hulga rõivaid. Samas tuleb muidugi ka olemasolevate lavastuste kostüümidega tegeleda. Näiteks “Traviata” on olnud juba 13 aastat mängukavas, aga koosseisud ju vahetuvad. Eriti tihti vahetuvad koosseisud balletis, seega tuleb pidevalt

mängukavas olevate etenduste kostüüme kitsamaks-laiemaks-lühemaks-pikemaks teha. Nii et tööd meil jagub,” naerab Marja-Liisa, kes on tõelise teatripatrioodina juba 15 aastat Estonias töötanud. “Märkasin lihtsalt lehes kuulutust ja nii ma 2006. aastal siia tulingi,” meenutab ta. “Õppisin tehnikakõrgkoolis rõivaste konstrueerimist-modelleerimist ja alustasin kooli kõrvalt Estonias naisterõivaste konstrueerijana. Teater on mind lapsest saati paelunud. Töö on vaheldusrikas ja põnev. Igal aastal on ju uued huvitavad etendused ja kostüümid. Kogu aeg õpid midagi uut. Meie töös on palju emotsioone, ka pisaraid, aga õnneks on enamasti tegu rõõmupisaratega. See tunne, kui esikas on käes ja saad aru, et lavastaja ning kunstnik jäid su tööga rahule... see on ületamatu! Kui kunstnik tänab fantastilise töö eest ja kiidab, et mitte kuskil mujal pole tal töö nii sujuvalt läinud, siis on ikka uhke tunne küll.” Marja-Liisa ja kogu Estonia kostüümiala töötajaskond on pälvinud tunnustust ka teatriauhindade jagamisel. Aastal 2012 anti neile balleti “Manon” kostüümide loomise eest parima teatritöötaja auhind. Teatriarmastuse kõrval on Marja-Liisat maast-madalast saatnud ka õblemishuvi. Kuna tema ema õmbles kodus perele ja teistele soovijatele riideid, kasvas Marja-Liisa üles õmblusmasina vurina saatel. Emal tööst üle jäänud kangatükkidest aga meisterdas juba viie-kuueaastaselt nukkudele esimesi riideid. “Õppisin Tallinna 21. Keskkoolis ja koolis kasvas huvi selle vastu. Lemmikained olid näiteks kunstiajalugu ja käsitöö, tegime moešõusid. See oli nii minu teema, et polnud üldse küsimustki, mida edasi õppida. Olen EKA-s ka moedisaini ja stilistikat õppinud, aga sain aru, et mul ei ole ambitsiooni saada moedisaineriks. Moetööstus mind ei tõmba.”

PRUUTKLEIDID JA MASKIS LAULJAD

Marja-Liisast õhkub kogu vestluse jooksul kirge ja armastust valitud ala vastu. Seda kinnitab seegi, et isegi hobi on tal samast vallast: “Vabal ajal õmblen pruutkleite. Esimese tegin aastate eest õele, siis palus teha üks sugulane, ja nii ta läks. Aasta alguses hakkas ideid koguma ja materjale valima ning suviti muudkui õmblen ja õmblen. Mõnel pruudil on väga konkreetne ettekujutus, milline ta kleit tähtsal päeval olema peab, mõni aga annab mulle täitsa vabad käed. Nii et saan oma fantaasial lennata lasta.” Sel kevadel saab Marja-Liisa oma fantaasial lennata lasta ka täitsa uues rollis - nimelt kutsuti ta “Maskis laulja” kolmanda hooaja kostüümimeisterdajate tiimi. Marja-Liisa aitab assistendina kostüümikunstnik Grete Laus-Evestust ja peab tagama, et kõik kostüümid salvestustel tipp-topp korras oleks. Kui uurin, kust või kellelt Marja-Liisa inspiratsiooni saab, selgub, et

suuri iidoleid tal pole. "Mulle meeldivad klassikud, näiteks Christian Dior, ja eks ma mingil määral moodi jälgin, aga tegelikult õmblen suure osa riietest endale ja tütrele ise. Mulle meeldivad värvid, lemmik on roosa." Nagu selgub, siis tütar - üheksa-aastane Marissa - päris ema jälgedes veel ei käi. Kunst ja käsitöö talle küll meeldivad, aga sellist tõmmet õmblemise vastu nagu emal tal siiski pole. Samas käib Marissa balletti tantsimas, on emaga tihti tööl kaasas ja armastab teatrit väga, nii et kes teab, äkki saab temastki kunagi estoonlane...

"Olen EKA-s ka moedisaini ja stilistikat õppinud aga sain aru et mul ei ole ambitsiooni saada moedisaineriks. MOETÖÖSTUS mind ei tõmba."

"Hoogsast tantsust riiete rebenemist, sulgede pudenemist või kergemat sorti kärsemist juhtub pea igas etenduses. Selliste olukordade lahendamiseks on lava taga valmis omamoodi kiirreageerijate rühm."

FOTOD LIISABET VALDOJA, TANEL MEOS, RÜNNO LAHESOO, ANETE TOMING, MARIE KUUSK JA ERAKOGUA284Moedisainer Kristian Steinbergi kavandid balleti "Louis XIV - kuningas Päike" kostüümidele. "Töö on vaheldusrikas ja põnev. Igal aastal on ju uued huvitavad etendused ja kostüümid," ütleb Marja-Liisa. Vabal ajal õmbleb Marja-Liisa pruutkleite. "Mõnel pruudil on väga konkreetne ettekujutus, milline ta kleit tähtsal päeval olema peab, mõni aga annab mulle täitsa vabad käed," räägib ta.

MONIKA TAMLA